

Vladimir Filipović, *Politička povijest XX. stoljeća: pregled odabranih političkih procesa (1914. – 1990.)*

Vladimir Filipović, *Political History of the 20th Century: An Overview of Selected Political Processes (1914 – 1990)*

Ante Bralić

Odjel za povijest / Department of History
Sveučilište u Zadru / University of Zadar
Ruđera Boškovića 5, HR – 23000 Zadar
abralic@unizd.hr

Prikaz / Review
Primljeno / Received: 8. IV. 2025.

doi: 10.15291/misc.4819

Zagreb: Libertas
međunarodno sveučilište,
2023., 204 stranice,
ISBN 978-953-8061-20-2

Zagreb: Libertas
međunarodno sveučilište,
2023, 204 pages,
ISBN 978-953-8061-20-2

Priručnik *Politička povijest XX. stoljeća* napisan je kao pregledni tekst za sve zainteresirane studente politologije, ali i povijesti, te za širu javnost. To je jasan i koncizan uvod u krupne političke procese u „kratkom“ 20. stoljeću, omeđenom početkom Prvog svjetskog rata i slomom komunističkog sustava 1989./1990. Već u „Predgovoru“ autor je jasno naznačio da njegov tekst neće biti opterećen brojnom faktografijom: „To znači da je za ovu knjigu važnije da čitatelj shvati **zašto se nešto dogodilo** (istaknuo autor) nego kako se i kada dogodilo. To ne znači, naravno, da je nevažno kako se i kada nešto dogodilo, ali **prioritet imaju uzroci i posljedice** (istaknuo autor), odnosno analiza.“ (str. 11). Tog se načela autor dosljedno držao i tako je omogućio da se izrazito kompleksna i komplicirana događajnica 20. stoljeća na relativno prohodan način predstavi čitatelju. Tome je pridonijela njegova odluka da izvrši diferencijaciju važnih od manje važnih procesa i da se posveti samo prvim. Odmah treba naglasiti da je djelo, sukladno naslovu, fokusirano na političku povijest, stoga ovdje nećete naći mnogo o gospodarstvu, financijama, vojsci ili demografiji pojedinih zemalja.

Knjiga je podijeljena na četiri dijela s time da su ti dijelovi sve veći kako se ide prema suvremenosti. Nakon „Predgovora“ počinje prvi dio: „Prvi svjetski

The Handbook *Political history of the 20th century* was written as a review text for all interested students of political science and history, as well as for the general public, as a clear and concise introduction to the major political processes in the period of the “short” 20th century bounded by the beginning of the First World War and the collapse of the communist system in 1989/1990. In the preface, the author already clearly states that his text will not be burdened with numerous factographies or as he states: “This means that for this book, it is more important for the reader to understand **why something happened** (the review author’s bold) than how and when it happened. This, of course, doesn’t mean that it is irrelevant how and when something happened, but the **priority is given to causes and consequences** (the review author’s bold), i.e. the analysis” (p. 11). The author consistently adhered to this principle which enabled him to present the extremely complex and complicated events of the 20th century to the reader in a relatively fluid manner. This was the result of his decision to differentiate important from less important processes and to devote himself only to the former. It should be emphasized right away that the work, in accordance with the title, focuses on political history, so you will not find much about the economy, finances, the army or the demographics of individual countries here.

rat (1914. – 1918.)“ (str. 15–60) i u njemu je najprije objašnjena pretpovijest rata, a nakon toga sam rat. Drugi dio obuhvaća međuratno razdoblje: „Između dvaju ratova (1919. – 1939.)“ (str. 61–98). Donosi opis suprotstavljenih interesa sila pobjednica i poraženih zemalja. Posebna pažnja posvećena je usponu komunizma u Rusiji te fašizma u Italiji i nacizma u Njemačkoj. Čitatelj se uvodi u političku povijest Dalekog istoka (Kina i Japan). Treći dio, pod naslovom „Drugi svjetski rat (1939. – 1945.)“ (str. 99–128), posvećen je najkrvavijem ratu u dosadašnjoj ljudskoj povijesti. Pritom je autor oslikao najznačajnija ratna djelovanja, ali i političke planove ratnih sudionika. U ovom dijelu treba naglasiti, pa i pohvaliti, poglavlje posvećeno Poljskoj i Finskoj koje su Drugi svjetski rat završile s promijenjenim granicama, u oba slučaja pod dominantnim sovjetskim pritiskom. Autor je s pomoću tih dvaju primjera pokazao da manji narodi na obodu velikih sila u tako turbulentnim zbivanjima često budu žrtve jačih susjeda. Četvrti dio najveći je opsegom (str. 129–192) i podijeljen je u pet cjelina: „Međunarodni odnosi nakon 1945.“, „Sjedinjene Američke države i zapadna Europa“, „Sovjetski Savez i istočni blok“, „Azija“ i „Bliski istok“. Može se slobodno reći da je ovo najbolji dio priručnika i očita je verziranost autora u to razdoblje međunarodnih odnosa. Bez tako iskazanog znalačkog pristupa autora zasigurno se ne bi mogla tako kratko, ali zato veoma jasno opisati gusto isprepletena politička mreža svijeta nakon Drugog svjetskog rata. U prvoj cjelini veća je pažnja posvećena djelovanju multilateralne organizacije, u prvom redu Ujedinjenih naroda, što je razumljivo s aspekta politologije i međunarodnih odnosa. Opisano je formiranje Zapadnog i Istočnog bloka te hladnoratovske konfrontacije i detant. U drugoj cjelini opisuje ono što se u širem svijetu zove zapadni svijet. Međutim, i tu je autor radi jasnoće nastupio redukcionistički, pa je posebna pažnja posvećena samo SAD-u, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Njemačkoj i Italiji. Ovu cjelinu završava opisom eurointegracija. U trećoj cjelini opisuje komunistički blok tijekom povijesti Sovjetskog Saveza od Staljinove smrti do početka *perestrojke*, zemlje srednje i jugoistočne Europe pod sovjetskom komunističkom dominacijom te Jugoslaviju, dok je završni dio posvećen slomu komunističkog sustava. Četvrta cjelina obrađuje područje Azije. Posebna pažnja posvećena je pobjedi komunista u Kini i uspostavi centralizirane birokratske države nakon gotovo polustoljetnog anarhičnog stanja što

The book is divided into four parts, with each part getting bigger as they approach modernity. The Preface is followed by the first part “The World War I (1914 – 1918)” (pp. 15–60), which first explains the pre-history of the war and then the war itself. The second part covers the interwar period “Between the Two Wars (1919 – 1939)” (pp. 61–98) with a description of the opposing interests of the victorious powers and the defeated countries. Special attention was paid to the rise of communism in Russia, fascism in Italy and Nazism in Germany. In this section, he introduces the reader to the political history of the Far East (China and Japan). The third part titled “World War II (1939 – 1945)” (pp. 99–128) is dedicated to the bloodiest war in human history so far. The author thus depicted the most significant war activities as well as the political plans of the participants in the war. The chapter in this part which should be particularly noted and commended is the one dedicated to Poland and Finland, which ended the World War II with changed borders, in both cases under dominant Soviet pressure. Through these two examples, the author has shown how smaller nations on the periphery of great powers in such turbulent events often fall victim to stronger neighbors. The fourth part is the largest in scope (pp. 129–192) and is divided into five units: “International Relations after 1945”, “United States of America and Western Europe”, “Soviet Union and Eastern Bloc”, “Asia” and “Middle East”. It is safe to say that this is the best part of the handbook, and the author is clearly well versed in this period of international relations. Without such demonstration of the author’s knowledgeable approach, it would certainly not be possible to describe in such a short yet very clear way the densely intertwined political network of the world after the World War II. In the first part, more attention was paid to the activity of multilateral organizations, primarily the United Nations, which is understandable from the aspect of political science and international relations. It describes the formation of the Western and Eastern Blocs as well as Cold War confrontations and detents. In the second unit, he describes what is widely known as the Western world. However, for the sake of clarity, the author here used a reductionist approach, so particular attention was paid only to the USA, Great Britain, France, Germany and Italy. This unit ends with a description of Euro-integrations. In the third unit, he describes the communist bloc throughout the history of the Soviet Union from Stalin’s death until the beginning of *Perestroika*, the Soviet-dominated countries

uključuje pad dinastije, stvaranje republike, vojničkih područnih vlasti, sukoba Kuomintanga i Komunističke partije. Nakon toga opisuje se poslijeratno stanje u Japanu, ali i ratno djelovanje na korejskom poluotoku te problemi nastali kao posljedica tih zbivanja. Nakon Drugog svjetskog rata ratuje se na području Indokine uz manje prekide gotovo trideset godina, prvo protiv Francuza, a poslije protiv SAD-a (Vijetnamski rat), čemu je također posvećena pažnja. Zadnji dio ove cjeline obrađuje Indiju i Indoneziju, zemlje s ubrzanim gospodarskim rastom, ali različitim društvenim uređenjem. S jedne je strane Indija, najmnogoljudnija demokracija na svijetu, pored svih manjkavosti u tome, a s druge je strane Indonezija s poviješću autoritativnih vladara i unutarnjih sukoba, npr. s komunističkim snagama. Peta cjelina obrađuje najkompleksnije međunarodne odnose u suvremenom razdoblju, one na području Bliskog istoka. U to je uključeno stvaranje Izraela, politika Egipta, izraelsko-arapski ratovi. Zadnje poglavlje posvećeno je pitanju Irana i Afganistana.

Kroz čitav priručnik provučene su bilješke u tekstu u zagradama, koje upućuju čitatelja na širi kontekst. Tomu je pridružen relevantni popis literature na hrvatskom i engleskom jeziku. Tekst prati i objašnjava čak 41 zemljovid što predstavlja dodatnu vrijednost jer omogućava čitatelju lakše praćenje povijesnih procesa u prostornom rasteru.

Autor Vladimir Filipović je politolog, ali s doktoratom iz povijesnih znanosti. Zaposlen je na sveučilištu Libertas gdje predaje međunarodne odnose i upravo mu je to bio poticaj da napiše ovaj priručnik. Pritom se kritički osvrnuo i na radove povjesničara posvećene tom razdoblju: „Često sam u knjigama koje su pisali povjesničari nalazio gomilu podataka koji su mi se činili suvišnima. Primjerice, kako se zvao pilot aviona ili datum kada se odigrao neki sporedan događaj. Ti su podatci bili možda i zanimljivi, ali sam se pitao zašto su oni uvršteni u knjigu? To možda nije znao ni sam autor.“ (str. 11). Možda bi povjesničarski odgovor bio u tome da se napiše politička povijest onako kako je to učinio autor priručnika – trebalo je mnoštvo radova sa „sporednim događajima“ da bi se uspostavio takav uzročno-posljedični niz. Također, povjesničari se ne usuđuju odbaciti proučavanje pojedinih događaja jer često moraju preispitivati, revidirati postojeće narative. Osim toga, događaj koji je sporedan u svjetskoj povijesti, kao npr. ubojstvo Stjepana Radića, za hrvatski je narod krucijalan. Autor je mogao

of Central and Southeastern Europe, and Yugoslavia, while the final part is dedicated to the collapse of the communist system. The fourth unit covers the area of Asia. Special attention was paid to the victory of the Communists in China and the establishment of a centralized bureaucratic state after almost half a century of anarchic state, which includes the fall of the dynasty, the making of the republic and the military regional authorities, and the conflict between the Kuomintang and the Communist Party. This is followed by the post-war situation in Japan, as well as the war activities on the Korean peninsula and the problems arising as a result of these events. After the World War II, for almost thirty years, with minor interruptions, the war was fought in Indochina, first against the French and later against the United States (the War in Vietnam), which is also noted. The last part of this unit focuses with India and Indonesia, countries with accelerated economic growth but different social systems. On the one hand there is India, the most populous democracy in the world, despite all its shortcomings, and on the other hand, Indonesia with a history of authoritative rulers as well as internal conflicts, e.g. with communist forces. The fifth unit takes on the most complex international relations in the modern period, which is the Middle East. This includes the creation of Israel, the politics of Egypt, and the Israeli-Arab wars. The last chapter is dedicated to the issue of Iran and Afghanistan.

Throughout the text, there are references in parentheses that point the reader to a wider context. This is accompanied by a relevant list of literature in Croatian and English language. The text accompanies and clarifies as many as 41 maps, which is an added value to it because it allows the reader to easily follow the historical processes in the spatial grid.

The author Vladimir Filipović is a political scientist, but with a doctorate in historical sciences and is employed at Libertas University where he teaches international relations. This was precisely the incentive for him to write this handbook. In doing so, he also critically reflected on the works of historians dedicated to this period: “I often found a bunch of data in the books written by historians that seemed redundant to me. For example, the name of the pilot of the aircraft or the date when a side event took place. This information may have been interesting, but I wondered - why was it included in the book? This is something that maybe not even the author himself knew.” (p. 11). Perhaps the historian's response would be to write political history in the form as written

napisati ovu knjigu bez posebnog problematiziranja primjera Poljske i Finske, ali je to smatrao relevantnim, na čemu mu čestitam.

U tekstu postoje i minorni propusti kao što su manje faktografske pogreške i to upravo u onom dijelu teksta koji obrađuje razdoblje prije Prvog svjetskog rata što je, vjerojatno, povezano s time da se autor ne bavi aktivno poviješću 19. stoljeća. Tako na str. 23. piše da je Austro-Ugarska funkcionirala od 1866. (treba 1867.) kao dvojna monarhija. Na str. 25. piše da je Bugarska, među ostalim zemljama, dobila „puni suverenitet“ 1878., što je dobila tek 1908. Na stranici 39., govoreći o formiranju sovjeta 1917., poziva se na praksu iz revolucije iz 1908., očito misleći na rusku revoluciju iz 1905. Međutim, kao što je već naglašeno, ti su propusti toliko minorni da ne predstavljaju poseban problem. Knjiga bi imala dodatnu vrijednost da je nakladnik mogao tiskati brojne zemljovide u boji, umjesto u crno-bijeloj tehnici, jer zbog toga u nekim slučajevima oni nisu do kraja jasni.

Završno treba naglasiti da je autor uspio maestralno prikazati političku povijest 20. stoljeća služeći se maksimama naglašenim u „Predgovoru“. Brojne bolne i kontroverzne teme prikazao je izbalansirano i nadasve smisleno. Svakom proučavatelju svjetske povijesti 20. stoljeća, a osobito početniku, preporučujem ovu knjigu kao prvi korak u tom smislu.

by the author; it took a multitude of works with “side events” to establish such a cause-and-effect sequence as described by the author. Historians also hesitate to reject the study of individual events because they often have to question and revise the existing narratives. Besides, something that is a side event in world history, such as the murder of Stjepan Radić, is a crucial event for the Croatian people. The author could have written this book without getting into the problematic of Poland and Finland, but he considered it relevant - and I congratulate him for it.

There are slight oversights in the text such as minor factual errors, found in the part of the text which focuses on the period before the World War I which is likely related to the fact that the author is not actively engaged in the study 19th century. Thus, on the page 23 it is stated that Austro-Hungary has functioned as a double monarchy from 1866 (should be 1867). On the page 25 is stated that Bulgaria, among other countries, got its “full sovereignty” in 1878, which only happened in 1908. On the page 39, while speaking of the formation of the Soviets in 1917, he refers to a 1908 revolution practice, clearly thinking of the Russian revolution of 1905. However, as already emphasized, these oversights are minor enough to not pose a particular problem. The book would have an added value, could the publisher have printed the numerous maps in color instead of the black and white technique which resulted in some maps not being completely clear.

Finally, it should be emphasized that the author managed to masterfully present the political history of the 20th century, using the maxims announced in the Preface. He has presented numerous painful and controversial topics in a balanced and, above all, meaningful way. To every researcher of the 20th century world history, and especially to beginners, I recommend this book as a first step in this direction.